

Norsk laboratorievirksomhet ved en korsvei?

Laboratoriedrift blir stadig mer kostbart. I gamle dager gjorde man nesten alle analyser på en og samme benk, man bare vasket glassutstyret mellom hver analyse. I dag går det mot at hver analyse krever sitt eget avanserte og kostbare instrument.

Resultatene kommer ut både på skjerm og skriver og sendes direkte til database. Slike analyseapparater er ikke bare dyre, men de tar en masse plass, og de kan ikke ryddes bort mellom hver gang de brukes. De fleste laboratorier i dag sliter med plassbehov, og må stadig ekspandere for å få plass til nye instrumenter. I de siste årene har "ICP - MS" gått som en farsott gjennom Analyse-Norge. Alle laboratorier må ha dette vidunderinstrument, ellers er man ute av markedet hva gjelder metallanalyser heter det i argumentene. Bare i Oslo-området er det nå et ti-talls laboratorier som har et slikt instrument som fullt utstyrt og med nødvendige bygningsmessige tilpassninger (klimastyrt cleanlab, etc). Dette koster langt opp mot 10 millioner NOK. Det totale analysevolumet i Oslo-området kunne nærmest vært dekket av *ett slikt instrument*, i alle fall av 2. Slik er det med mange andre analysetyper også, nemlig at den nye generasjon analyseinstrumenter er svært kostbare, og har enorm kapasitet. Det kreves også spesialkompetanse for å kunne gjennomføre ulike typer analyser effektivt på slike instrumenter.

Samtidig opplever vi at norske firmaer i økende grad kjøper analyser av utenlandske laboratorier fordi analysene der er billigere, og på denne måten vinner anbud bl.a. for norske myndigheter. Utenlandske laboratorier har også begynt å etablere seg i Norge.

Forskningsinstitusjonene i Norge må rasjonalisere sin laboratorievirksomhet. For å klare konkurransen fra utlandet må man ha store rasjonelle (automatiserte) analyselinjer innen de ulike parametergrupper. Disse linjene må ha analysevolum nok til å kunne gå nærmest helkontinuerlig. Å la et 10-millioners instrument stå og vente på at det skal komme inn nok prøver til at det lønner seg å starte det opp, er dårlig økonomi.

Det er ulike modeller for samarbeid. Flere institusjoner kan f.eks. gå sammen om å danne et hypermoderne laboratorium. En annen modell er at man lar laboratoriene eksistere ved det enkelte institutt, men at man fordeler parametergruppene seg i mellom. Dvs. et laboratorium blir eksperter på metallanalyse, et på organiske

mikroforurensninger, et på generelle vannkvalitetsparametre, et på mikrobiologiske parametre osv. Den første modellen har den fordelen at alle analyser kan sendes samme sted, mens man etter den andre modellen fort må splitte prøvene, og sende dem til flere adresser.

Men initiativet må nok komme fra myndighetene. Den enkelte institusjon er trolig for konservativ til å ville gjennomføre en så dramatisk omorganisering. Men endringer i dagens situasjon vil tvinge seg frem. Et hvert laboratorium kan ikke i det lange løp klare og være utrustet til å kunne gjøre 300-400 forskjellige analyser, når man bare tjener penger på 100 av dem. I tillegg til behovet for å øke lønnsomheten i norske laboratorier, er det behov for å se på habilitetsspørsmålet. Næringslovsutvalget har med tanke på samordning foreslått å opprette ett "Norsk Mattilsyn" med tilhørighet under Helse- og sosialdepartementet, og for å sikre habilitet, skille mellom tilsyn- og laboratorievirksomhet. Dette kan ha store konsekvenser for de kommunale Næringsmiddeltilsynene som alle i dag driver begge aktiviteter under samme ledelse. Myndighetene har en viktig oppgave foran seg. De må bidra aktivt i arbeidet med å sikre at norske laboratorier får klare rammebetingelser å holde seg til.

Norsk Vannforening